

Dr. Ivan Vuković
Hotelijski fakultet Opatija

**Prikaz knjige: METODOLOGIJA IZRADE
ZNANSTVENOG I STRUČNOG DJELA**

Autor: Zoran Ivanović

**Izdavač: Hotelijski fakultet Opatija, Sveučilište u
Rijeci, Opatija, 1996. str. 227.**

Znanstvena studija /monografija/ pisana u obliku sveučilišnog udžbenika prof. dr. sc. Zorana Ivanovića sa Hotelijskog fakulteta iz Opatije, Sveučilišta iz Rijeke, Metodologija izrade znanstvenog i stručnog djela, objavljena u izdanju Hotelijskog fakulteta iz Opatije, krajem 1996. godine predstavlja izuzetno značajno djelo iz područja znanstvene metodologije istraživanja društvenih, humanističkih i ekonomskih znanosti. Ovakve vrste znanstvenih studija su rijetkost kod nas u Hrvatskoj, a imaju izuzetno značenje za znanstvena istraživanja u području društvenih, humanističkih i ekonomskih znanosti, jer bez precizno utvrđene metodologije, kao i poznavanja osnovnih metoda i tehnika istraživanja teško je doći do valjanih i istinitih rezultata istraživanja.

Ova znanstvena studija sastoji se od predgovora i uvoda, zatim dva glavna dijela, te na kraju prikaza korištene literature: Prvi dio, Metodologija znanstvenog istraživanja i drugi dio, Izrada znanstvenog i stručnog rada.

Prvi dio ove znanstvene studije sastoji se od pet sljedećih poglavlja: 1/ Logičke osnove metodologije, 2/ Znanstvene metode, 3/ Osnovne opće metode spoznaje, 4/ Posebne znanstvene metode spoznaje i 5/ Oblik i proces znanstvene spoznaje.

Kako se vidi iz gornjih tema pojedinih poglavlja, iz ovog dijela ove znanstvene studije autor je dao sasvim logičku strukturu pristupa metodologiji istraživanja i izradi znanstvenog i stručnog rada. Premda se autor formalno u ovom radu ne bavi metodologijom i procesom samog znanstvenog istraživanja, nego je u fokusu njegovog znanstvenog interesa znanstvena metodologija izrade znanstvenih i stručnih radova, ali u podtekstu je to prisutno u ovoj studiji, što joj onda daje posebnu znanstvenu vrijednost. U pristupu metodologiji izrade stručnog i znanstvenog djela, autor najprije polazi od logičke osnove metodologije, gdje logiku tretira kao znanost o načelima mišljenja i o pravičnom mišljenju, koje logičkim putem proučava uvjete istinitog mišljenja i uvjete upotrebe logičkih oblika u projektiranju i izradi znanstvenih i stručnih radova. Potom, pisac ove studije uvodi nas u suštinu znanstvenih metoda, gdje najprije daje

određene metode istraživanja kao racionalnog procesa na putu prema spoznaji i dokazivanju istine. Nadalje, autor u ovom poglavlju daje naznake da u različitim znanstvenim disciplinama postoje i različite znanstvene metode ali isto tako, smatra autor ove znanstvene studije, da sve znanstvene metode, bez obzira u kojim se znanstvenim disciplinama primjenjuju, imaju određene zajedničke sličnosti. U tom kontekstu, pisac ove studije smatra da znanstvene metode možemo promatrati u dvojakom smislu: a/ širem/ logičkom/ smislu pri čemu se misli na metode odnonsno na misaoni postupak stjecanja znanja koji su zajednički za sve znanstvene discipline i b/ u užem tzv. tehničkom smislu koje su specifične za pojedine znanstvene discipline.

U nastavku ove studije autor razrađuje i daje prikaz najprije u trećem poglavlju Osnovne opće metode spoznaje, u četvrtom poglavlju Posebne metode spoznaje. U interpretaciji osnovnih općih metoda istraživanja on ove metode dijeli na dvije skupine i to na opće filozofske metode i opće znanstvene metode. Takvu podjelu autor ove studije izvodi na temelju filozofskog i znanstvenog pristupa istraživanju određenih društvenih, humanističkih i ekonomskih pojava, jer filozofski pristup istraživanju određenih pojava iziskuju veću razinu apstrakcije, od znanstvenih metoda, koje su na nižoj razini apstrakcije i koji se odnose na određena područja istraživanja. Polazeći od takve podjele osnovnih općih metoda istraživanja, autor u nastavku ovog poglavlja daje obrazloženje i širu interpretaciju pojedinih metoda istraživanja.

U petom poglavlju ove znanstvene studije autor daje prikaz Oblika i procesa znanstvene spoznaje, gdje najprije polazi od određenja znanstvenih činjenica i znanstvene teorije, ističući pri tome da je praksa /ljudska/ praksa glavni i neposredni sadržaj, cilj i kriteriji mišljenja, istinitost i vrijednost cjelokupne ljudske spoznaje, odnosno ona je osnovni kriterij istine i znanstvene spoznaje. Pod teorijom autor podrazumijeva zajedničko ime za cjelokupnu ljudsku misaonu spoznajnu djelatnost. Možda bi se ovdje mogla dati kritička primjedba na ovakvu formulaciju da "Teorija predstavlja zajedničko ime za cjelokupnu ljudsku misaonu-spoznajnu djelatnost" /str. 71./, jer bi po našem mišljenju bila ispravnija definicija teorije kao znanstvenog sustava spoznaja /saznanja/ o prirodnom i društvenom razvoju. No, to ne umanjuje značenje moguće i ovakve jedne drugčije interpretacije ovog fenomena, koju teoriju promatra /tretira/ kao zajedničko ime za cjelokupnu ljudsku misaonu djelatnost, preko koje se razotkrivaju zakonitosti u društvenom i prirodnom razvoju. Nadalje, autor u ovom poglavlju daje prikaz znanstvene hipoteze, potom znanstvenog zakona, zatim daje širu eksplikaciju znanstvene teorije, te ciljeve znanstvenog istraživanja. U tom kontekstu po našem mišljenju osobito je značajno poglavlje 5.5. koje se odnosi na ciljeve znanstvenog istraživanja, gdje autor ističe da su "Osnovni ciljevi znanstvenog istraživanja se mogu iskazati kao opisi, klasifikacija, znanstvena otkrića, znanstvena objašnjenja i razumijevanje, te kao znanstveno priviđenje" /str. 83./. U nastavku teksta autor daje šire obrazloženje pojedinih aspekata ciljeva znanstvenog istraživanja. U tom

kontekstu osobito je bitan dio koji se odnosi na interpretaciju znanstvenog otkrića kao krajnjeg cilja znanstvene spoznaje odnosno znanstvenog istraživanja, gdje autor navodi četiri vrste znanstvenog otkrića, a osobito je značajna četvrta vrsta krajnjih ciljeva znanstvenog istraživanja otkriće /razotkriće/ zakonitosti prirodnog i društvenog razvoja, pa čak i zakonitosti u razvoju ljudskog mišljenja odnosno uma /str. 84./.

Drugi dio ove znanstvene studije posvećen je izradi znanstvenog i stručnog djela, koji se sastoji od pet slijedećih poglavlja: 1/ Izbor teme, 2/ Plan znanstvenog istraživanja, 3/ Znanstvene i stručne publikacije, 4/ Etape izrade znanstvenog i stručnog djela i 5/ Bitna svojstva znanstvenog i stručnog djela. U prvom poglavlju autor najprije daje metodološko objašnjenje u svezi izbora teme za istraživanje, zatim daje eksplikaciju plana znanstvenog istraživanja, te detaljno razrađujući vrste znanstvenih istraživanja /fundamentalna, primjenjena i razvoja/. U trećem poglavlju ovog dijela znanstvene studije daje iscrpno obrazloženje i interpretaciju znanstvenih i stručnih publikacija, koje je podijelio na primarne i sekundarne. Pod primarnim znanstvenim publikacijama autor podrazumijeva originalna znanstvena, istraživačka i stručna djela jednog ili više autora, a pod sekundarnim publikacijama autor podrazumijeva literaturu o predmetu istraživanja, analitičke preglede i vodiče, kroz znanstvenu literaturu, kao i razne analitičko-sintetičke publikacije s objavljenim znanstvenim informacijama iz primarnih dokumenata. U ovom poglavlju osobito je značajan dio koji se odnosi na pretraživanje baze podataka, a naročito dio koji se odnosi na pretraživanje publikacija računalom, kao i način korištenja informacijskih mreža /INTERNETA i CARNETA/, kod pretraživanja baza podataka i potrebnih informacija. U nastavku ovog poglavlja autor daje širu eksplikaciju pojma i vrste znanstvenih i stručnih djela, ukazujući pri tome na bitne razlike koje postoje između znanstvenog i stručnog djela, kao i probleme koji se javljaju u njihovoj klasifikaciji.

U okviru četvrtog poglavlja drugog dijela ove znanstvene studije, prof.dr.sc. Z. Ivanović daje prikaz etapa izrade znanstvenog i stručnog rada. U tom kontekstu osobito je značajno obrazloženje pojedinih etapa izrade znanstvenog djela, koje je autor podijelio na četiri slijedeće etape /faze/: 1/ prikupljanje podataka, znanstvenih publikacija, 2/ proučavanja znanstvenih publikacija, 3/ selekcija prikupljenih znanstvenih publikacija i 4/ pisana obrada znanstvenog istraživanja /str. 155./.

U zadnjem poglavlju ovog dijela znanstvene studije, autor daje analizu bitnih svojstava znanstvenog i stručnog djela, gdje ističe da su bitna svojstva znanstvenog ili stručnog rada /djela/: sažetost, jedinstvo, skladnost, adekvatnost isticanja, originalnost, pravilno rasuđivanje, navođenje primjera i dobre stilske odlike /str. 211./.

Na kraju želimo zaključiti da je pred nama doista vrlo značajno djelo iz metodologije izrade znanstvenih i stručnih radova, kao i uopće metodologiji istraživanja u području društvenih, humanističkih i ekonomskih znanosti, koje ima izuzetnu znanstvenu i edukativnu vrijednost, bez obzira na naše određene opaske na interpretaciju nekih tema. Radi toga smo

slobodni preporučiti znanstvenicima, sveučilišnim profesorima, učenicima i studentima u našoj zemlji, da u svojim istraživanjima i izradi svojih znanstvenih i stručnih radova koriste ovo izvanredno djelo.